

Generatie op komst

- Rally Rijkschroeff
- Monique Stavenuiter
- met medewerking van Hans Boutellier

Zorg nu voor later

*Verwey-
Jonker* ^{Van} ^{cor}Gorcum
Instituut

Assen 2006

© 2006 WODC, Ministerie van Justitie. Auteursrechten voorbehouden.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

NUR 824, 847

ISBN 90 232 4295 5
978 90 232 4295 6

Opdrachtgever: ILC Zorg voor Later

Financiers:
Stichting Sluyterman van Loo
Stimuleringsfonds ouderenprojecten
Stichting RCOAK
Stichting Het R.C. Maagdenhuis

Eindredactie: Ida Linse
Omslagfoto: © Joost van den Broek / Hollandse Hoogte
Grafische verzorging: Koninklijke Van Gorcum, Assen

Zorg nú voor later

We worden gemiddeld steeds ouder. We blijven ook steeds langer gezond. Tot het 75ste levensjaar is het aantal mensen met een ernstige beperking relatief gering. Deze omstandigheden vormen bovendien een trend die zich de komende generaties versterkt doorzet. Elk jaar stijgt de levensverwachting van een Europeaan met drie maanden. Nu al zijn 100-jarigen geen bijzonderheid meer.

ILC Zorg voor Later is een in 2004 opgerichte beweging die mensen bewust wil maken dat invloed op de invulling van hun eigen 'later', nú aandacht vergt. De drie uitgangspunten van de stichting zijn: eigen initiatief en ondernemerschap, zingeving in de derde levensfase en het tijdig regelen van zorg, voor als die later nodig is. Voor ILC Zorg voor Later liggen er nu drie ambitieuze voorstellen om de moderne ouderdom op een vernieuwende wijze te agenderen. Daarvan is het draagvlak getest en sterk genoeg bevonden.

1. Publiekscampagne
2. Taskforce 'modernisering ouderenzorg'
3. Manifest arbeidsparticipatie en employability

Publiekscampagne 'zilveren generatie op komst'

De levensverwachtingsrevolutie vereist een cultuuromslag. We moeten voorbereid zijn op het gegeven dat als we eenmaal 65 jaar geworden zijn, er een grote kans is dat daar dan nog 35 jaar - of meer - op volgen. De langere levensweg is sociaal en cultureel nog grotendeels 'terra incognita'. De eerste initiatieven voor een andere benadering van het anders ouder worden, dienen zich al aan.

NIZW, CIVIQ en X-S2 hebben in 2006 het samenwerkingsproject 'zilveren kracht' opgezet om mensen met levenservaring te mobiliseren: "Zo lang mogelijk je kennis, kunde en levenservaring inzetten. Dat is de beste manier om gezond en vitaal ouder te worden. Ook de samenleving profiteert als senioren hun talenten blijven inzetten." Zij hebben een informatiebrochure 'zilveren kracht' uitgebracht met als speerpunten: oudere werknemers op weg naar een nieuwe levensfase; nieuwe burgerinitiatieven van senioren; vernieuwing in vergrijsde vrijwilligersorganisaties; actief ouder worden in een uitnodigende woonomgeving.

Het voorstel voor een **SIRE publiekscampagne ‘zilveren generatie op komst’** sluit aan op dit soort initiatieven. De visie van ILC Zorg voor Later kan zo landen in een voedzame bodem: er is brede belangstelling voor de voorbereiding van burgers op moderne ouderdom en het thema van arbeidsparticipatie en employability.

Taskforce ‘modernisering ouderenzorg’

ILC Zorg voor Later richt zich op de ‘zilveren generatie op komst’ en neemt initiatieven om de “gestolde verhoudingen en werkwijzen in de ouderzorg te doorbreken”. Voorbeelden van belangwekkende initiatieven die ILC Zorg voor Later voor ogen heeft zijn ‘Kopersgroepen in de ouderenzorg’ en het ‘Palisium concept’.

Een kopersgroep is een groep zorgvragers die in gemeenschappelijk verband en met ‘eigen’ financiële middelen, die zij zelf beheren, zorg inkoop en arrangeert. Goudriaan et al. (2004) onderscheiden drie soorten kopersgroepen in de ouderenzorg:

1. *Organisatie door de klant zelf (zorg in eigen beheer): op kleinschalig niveau verenigt een groep budgethouders zich die met elkaar wil wonen; men koopt met elkaar een aanbod op de markt in.*
2. *Organisatie namens de klant door medeklanten (eigen bemiddelingsorganisatie): op lokaal of landelijk niveau verenigt zich een groep budgethouders tot een organisatie of keten van budgethouders. Deze zorgt ervoor dat de leden van de organisatie een in overeenstemming met hun wensen, verantwoord aanbod geleverd krijgen.*
3. *Een eigen aanbiedersorganisatie van en door cliënten: op lokaal of landelijk niveau heeft een groep budgethouders zich verenigd en voor zichzelf en voor anderen een organisatie opgericht, die voor budgethouders een verantwoord en door hen gestuurd aanbod levert. Het betreft een organisatie, opgericht en gestuurd door cliënten zelf, die zelf als aanbieder optreedt en als aanbieder diensten levert aan PGB-houders.*

Uit een omnibusonderzoek van TNS NIPO (Lems, 2004) blijkt dat 45-60 jarigen geringe kennis hebben over kopersgroepen. Er is echter wel draagvlak (48% heeft interesse in kopersgroepen) en men staat er positief tegenover.

Het Palisium concept biedt comfortabel wonen en zorg voor senioren: ruime woningen met allure, voorzien van technosnuffjes. En er is altijd een care manager paraat voor extramurale zorg en ‘service op maat’. Sinds mei 2002 participeren Bouwfonds en de woningcorporatie Woonzorg Nederland met elk 40 procent in Palisium. Elke koper neemt deel in een zogeheten Private Care Fonds, eigenlijk niets meer dan een soort spaarpot waarin iedereen individueel geld stopt. Het geld staat gewoon op de bank, en de bewoner krijgt er rente over. Wie echter onverhoopt een operatie moet ondergaan en volgens de AWBZ een indicatie voor twee dagen thuiszorg in de week krijgt, kan via het fonds extra zorg kopen. Het is een persoonsgebonden budget. Het eerste Palisium project is in 2005 gereed geko-

men in Eerbeek. De verkoop van Palisium appartementen in Beilen is ook in 2005 gestart. Palisiumprojecten zijn ook in andere steden in voorbereiding, bijvoorbeeld in Eindhoven, Groningen, Bloemendaal en Venlo.

Vertrekkend vanuit het burgerschapscenario in de ouderenzorg kan ILC Zorg voor Later een stimulans geven aan bestaande en nieuwe initiatieven. Dit kan onder meer via het initiëren van een **interdepartementale taskforce modernisering ouderenzorg** vanuit de ministeries van Financiën, VWS, VROM en SZW. Deze taskforce richt zich op het bewerkstelligen van een actieve bijdrage vanuit private partijen, zowel 'not for profit' als 'for profit' (fondsen, investeerders, zorgverzekeraars). Een andere taak van de taskforce is het stimuleren van ondernemerschap van de instellingen in de gezondheidszorg en het realiseren van een faciliterende rol van de overheid (opheffen van belemmerende regelgeving; fiscaal flankerend beleid; stimuleringsfonds).

Manifest Sociale Partners 'arbeidsparticipatie & employability ouderen'

Met de langere levensverwachting krijgt de 'zilveren generatie op komst' te maken met het vraagstuk van zingeving ('tweede adolescentie'). Voor een deel zal die zingeving gezocht en gevonden worden in vrijetijdsbesteding en vrijwilligerswerk, maar ook in een tweede arbeidscarrière.

Knipscheer (2006) heeft het initiatief genomen tot een experiment getiteld 'De derde leeftijd in de institutionele ouderenzorg'. Het voorstel houdt in om een verzorgings- en verpleeghuis vanaf half elf 's ochtends te laten 'runnen' door werknemers van tussen de vijftig en de zeventig jaar. Voor oudere werknemers biedt dit mogelijkheden in een nieuwe sector aan de slag te gaan en een alternatief voor langer werken in de huidige (wellicht te zware) functie. De nieuwe functie kan parttime worden verricht en biedt een optie voor een tweede carrière. Het mes snijdt aan twee kanten, want het verzorgings- en verpleeghuis krijgt werknemers die op grond van hun levenservaring en persoonlijke motivatie een aantrekkelijk leefklimaat creëren voor de bewoners. Ook zijn ze minder bezig met carrière maken en meer gericht op een baan die voldoening biedt.

De brochure van Zilveren Kracht bevat een aantal voorbeelden van dergelijke vernieuwende projecten:

- *Senioren maken school: in samenwerking met de Stichting Welzijn Ouderen schakelt basisschool de Reigershölft in Almelo ouderen boven de 60 in bij het onderwijs voor assistent-werkzaamheden. Een seniorenteam verbindt zich aan de school en ondersteunt kinderen die extra zorg nodig hebben bij het lezen.*
- *Samen verder: de stichting Samen Verder wordt in zijn geheel gerund door senioren. Het doel van de stichting is het bevorderen van contacten van ouderen en gehandicapten met hun omgeving. Daartoe heeft de stichting een aantal projecten opgezet, zoals een kringloopwinkel, een vervoersdienst en een luisterlijn voor ouderen.*
- *Verrijkt doorwerken: Verrijkt doorwerken is een nieuw type werkarrangement ontwikkeld door Viatore, waarmee bedrijven hun medewerkers in staat stellen om hun loopbaan te 'herijken en te verrijken'. Dat gebeurt via een maatschap-*

pelijke detachering die gezamenlijk wordt overeengekomen door het bedrijf, de medewerker en een maatschappelijke organisatie.

Zowel de overheid als sociale partners hebben verschillende initiatieven ontwikkeld om de arbeidsparticipatie van oudere werknemers te verhogen. Ondanks alle goede bedoelingen blijven de maatregelen te vrijblijvend. ILC Zorg voor Later kan via haar bestuurlijk netwerk werkgevers en werknemers in beweging zien te krijgen via een ***manifest met een vernieuwend concept van arbeidsparticipatie en employability***. Dit manifest kan de basis vormen van een akkoord met hetzelfde gewicht als het Akkoord van Wassenaar uit 1982. Dit akkoord werd gesloten tussen de overheid en de organisaties van werkgevers en werknemers, vertegenwoordigd in het overlegorgaan Stichting van de Arbeid. De sociale partners werden het eens over meerjarige loonmatiging in ruil voor arbeidsduurverkorting. Het akkoord van Wassenaar wordt beschouwd als een keerpunt ten goede in de ontwikkeling van de Nederlandse economie. Een akkoord dat dit keer een hoge arbeidsparticipatie van ouderen als thema heeft, zal opnieuw een keerpunt zijn voor de Nederlandse economie.